Märdikuu
18. päiv
2008
Nummõr
24 (168)
Leht mass erälde
ostõn 5 kruuni

UMA LEHT

VÕROMAA RAHVA UMAN KEELEN LEHT

Kalda Rait lindas piaaigu nigu tsirk

Kae lk 2

Krabi külätiatri naarutas rahvast

Kae lk 3

Ruitlanõ pahandas eelektrimiihiga

Kae lk 4

Aasta naanõ – Kauksi Ülle

Ettevõtlike Naiste Assotsiatsioon valisi Eesti timahavatsõs aasta naasõs Kauksi Ülle.

Taa ühendüse juht Ravva Jana seleť pühäpäävätsen Kanal 2 Reportõri-saatõn, et aasta naasõ tiitli andas silmäpaistva teo iist, miä om tähtsä nii tervele Eestile ku ka laembalõ ilmalõ: «Kauksi Ülle om uma Taarka-näütemängu kirotamisõ ja seto kultuuri elloviimisega üts mi rahvuskultuuri alusõpandjist.»

«Ma olõ kõgõ eesti naisist luku pidänü, nä omma tüüka, ettevõtligu ja tubli, tenü näile om Eesti rahvas alalõ,» üteľ Kauksi Ülle aasta naasõs saamisõ puhul. «Ma ei tunnõ, et ma olõssi kõigist parõmb, vastapite, et olõ võrdnõ ja soovi kõigilõ eesti naisilõ õnnõ, tervüst ja väke, et mi rahvast edesi kanda.»

Kauksi Ülle om peri Võromaalt Rõugõ kandist Pärlijõõlt. Tä om opnu aokirändüst, a saanu tuntus võrokeelidse kiränikuna. Kauksi Ülle om ka võrokeelidse aabidsa kokkosäädjä.

Parhilla eläs Kauksi Ülle üten uma perrega Setomaal Obinitsan.

UL

Sika Heino olõs saanu 75

11. märdikuul olľ Võru kultuuritegeläse Sika Heino 75. sünnüaastapäiv. Tollõl pääväl avvustiva muusõumi rahvas ja sõbra muialtpuult Heino mälehtüst Estonia mälehtüssamba man ja ildamba Kreutzwaldi muusõumi tiitarõn.

Heino olľ üts noist 17 võrukõsõst, kiä jäi 1994. aastal Õdagumerre üten Estonia laivaga.

Võrumaa muusõumi juhataja Telgi Maimu kõnõľ Heinost ku väega häätahtligust ja abivalmist sõbrast. Timä kirävahetusõst, uurmis- ja kirätüüst olľ kassu nii muusõumilõ ku ka Võrumaa rahvalõ. Heino anď vällä Viruskundra aolehte ni pidi vanaraamadupuuti. Palľo Heino mõttit jäi ellu viimäldä, muu hulgan ka võrukeeline latsiraamat umast latsõpõlvõst Vanan-Saalussõn.

VALPRI LIINA

Uma nätäl Vilustõh

Võro keele nädälist sai hingikuu algusõh Vilustõ koolih tõistmuudu tõsõ õppõveerändi alostus. Valisimi nädäli tunnislausõs «Vanavanõmbidõ kiil»: kõnõliva jo täämbäidsi koolilatsi vanavanõmba kõik aig võro kiilt.

Kooli raamadukogoh sai kaia võrokeelitside raamatidõ näütüst. Vanõmba astmõ koolilatsilõ olliva võro keele tunni, koh loimi naľajuttõ ette, pannimi noid eesti kiilde. Loimi Umma Lehte ja lahendimi säält mõistatuisi. Nädäli naglos sai võrokiilse teksti opminõ *lastekas.ee* multiga «Mehiläse» jaos ja võro keele olümpiaadis valmistuminõ.

Neläpäävä tulľ meile külä Ojari Triinu. Tä kõnõľ ja lugi umma raamatut «Suur must pini». Kõigilõ paksõ huvvi võrokiilside multikidõ kaeminõ suurõ ekraani pääl. Päävä lõpõtusõs võtť Triinu multiga teksti üles, loiva 5. klassi latsõ ja mõnõ tõõsõki.

Puulpäävä kävevä Aia Sirli ja Rohtla Janeli 8. klassist Võroh võro keele olümpiaadil.

Mi vanavanõmbidõ kiil um sääne, milleh ei tulõ miilde üttegi raamatut egä telegasaadõt, kos kõnõldas tapõlusõst vai muust vägivallast. Hätist saa võrokõnõ jako iks pehmembält ja naľaga. Nii ellivä mi vanavanõmba ja egas püvvämi mi kah sinnäpoolõ.

LIIVA AASA

LAUBE KADRI PILT

Kopratamm lahuti är. Minevä kolmapäävä lahk Varstu valla tellitü kopp Ritsike uja üles paisutanu ja Mõnistõ-Varstu tiid uputanu kopratammi är.

UL

Targa Vilustõst ja Varstust

PEEDOSAARÕ KAISA

8. märdikuul saiva vana Võromaa 8. ja 11. klassi opilasõ perrä pruumi, ku häste nä võro kiilt ja kultuuri tundva – Võro instituut kõrralď olümpiaadi «Ütski tark ei sata taivast».

PILT ERÄKOGOST

Rohtla Janeli.

LAUBE KADRI PILT

Moksi Edita.

Võro keele ja kultuuri tundmist kaeti olümpiaadivormin edimäst kõrda.

«Muidu saadimi egä aasta kuulõhe üle 1200 ankeedi, midä sis eesti keele tunnin täudeti,» kõnõľ olümpiaadi pääkõrraldaja Laube Kadri Võro instituudist. «Mitu kõrda juhtu ka tuud, et vasta saadõti pakk töid, mis olli kõik väega ütesugudsõ. Selle tulľgi mõtõ, et seo aasta piät midägi muutma ja saigi valitus olümpiaat.»

Osavõtjit tulľ kokko 18: kuus gümnaasiumijaost ja 12 põhikoolist. Pia kõigist koolõst, kon võro kiilt opatas, olľ mõni lats olümpiaadilõ tulnu.

«Kahju õnnõ, et Harglõ ja Lüllemäe kuul hindä latsi es saada,» üteľ küsümüisi kokkosäädjä Fastrõ Mariko. «Näide latsil olli kõik aig hää tulõmusõ.»

Minkast sis tüü kuun sais? «Püüdse sisse panda võimaligult veidü grammatikat ja rohkõmb kultuurilist puult. Näütüses seo aasta suursündmüse Uma Pido kotsilõ olľ küsümüs: pidi kokko viimä laulu päälkirä ja autori. A kõigõ halvõmbidõ tiidvä latsõ võro kirändüsest,» seleť Mariko.

11. klassi võitjas tulľ seo aasta Moksi Edita (17), kiä käü Varstu keskkoolin. Võro keele mõistmisõ om tä suurõmbalt jaolt saanu vanaimä ja vanaesä käest. «Koolin olõ ka opnu iks, a koton nakkas parõmbalõ külge,» ütles tä.

Võit tulľ Editalõ uutmalda: «Es mõista tuud ette kujotagi, et ma nüüt saa edimädse kotusõ. A jah, inne olümpiaati opsõ iks kõrraligult nätäl aigu.»Tuu üle, et küsümüse palľo rassõ olli, Edita es kaiba: «Paar rassõmbat kotust iks olľ. Näütüses es mõista kokko viiä kõiki kiränikke ja raamatit.»

Põhikooli kõgõ parõmb võro keele tundja olľ Rohtla Janeli (14), kiä käü Vilustõ põhikoolin. Ka timäl omma koolin võro keele tunni, a päämine kõnõlõminõ käü iks vanaimä-vanaesäga. «Imä ja esägä nii palľo võro keelen ei kõnõla,» tunnistas Janeli.

Mõlõmba tütärlatsõ omma käünü ka võro keele laagrin. Mälehtüse tuust omma mõlõmbal väega hää.

«Sääl sai kiilt oppi ja seo kandi tandsõ, muusikat ja kultuuri,» ütles Edita. Janelile anď laagrinkäümine mano julgust kõnõlda võro keelen: «Sääl jo kõnõlatki seon keelen. Ja ku võlssi lätt, sis parandõdas sinno. Nii opitki kõgõ rohkõmb.» Mõlõmba omma inne käünü õnnõ ütel olümpiaadil. Ja esihindäst mõista lugõva mõlõmba Umma Lehte.

Lustlik aoviidüs vai rullnokkõ ullus?

PEEDOSAARÕ KAISA

Minevä kuu viimätsel pääväl tahtsõ Põlva ja Võro noorõ Põlva-Võro tii pääl autidõ kiirendüsega aigo viitä, a politsei sai jaolõ ja es lupa tuud tetä. Miä tuu autidõga virotaminõ õigõhe om ja mille tuud tetäs, seletäs Priit (18), kiä om ka esi marotaman käünü.

«Seo ei olõ võistlus, om aoviidüs, ammõtligu võistlusõ omma iks õnnõ Raadil. Siin paiga pääl kambaga tetäs lihtsäle sändsit väikeisi üritüisi,» ütles tä.

Priidu sõnno perrä kõrraldõdas autidõ kiirendämist põnõvusõ peräst ja tuu ei ollõv sukugi ohtlik – seoniaoni olõ-i kiäki umma massinat kummalõ käändnü vai tii päält vällä sõittnu. Võromaal võtva taad asja iist kats nuurt miist. Kipõ sõidu huviliidsi kamp saias kokko niimuudu, et helistedäs vai sis kõnõldas sõbralõ. «Võron omma jo kõik tutva, siin liigus jutt ruttu,» ütles Priit.

Kokko tulõ hariligult 15 massina ümbre Võrolt, Väimäläst ja muialt liina lähkült. Tõmmõt proovitas päämidselt Võro-Mõnistõ vaihõl suurõtii pääl – tuu om hää õgõv tii.

Võistlõja tegevä kolonni, kõrvuisi om kats massinat. «Paari pandas iks moodori võimsusõ perrä. Nii om iks huvitav,» jutustas Priit.

Võistlõjidõ vannus om 20 ümbre, om nii nuurmiihi ku tütärlatsi. Massinit om egäsugutsit, parõmbit ja kehvembit. Raa lõpun om üts massin, kiä and raadiosaatjaga hoiatusõ, ku mõni massin piässi vasta tulõma.

«Tuu jaos tetäs kõik, et ohtu ei olõs. Ja puŕon inemiisi ei lasta ka rooli taadõ,» kõnõľ Priit. Võistlusraa pikkus om võistluisil veeränd miili, a sändsel üritüsel ei nakka kiäki taad mõõtma.

Politseid ei pelätä, mõnikõrd eski oodõtas. «Sis om iks põnõvamb!» ütles Priit. «Mõnikõrd ei mindä inne lakjagi, ku politsei tulõ!» Ülетsele om politseiga läbisaaminõ hää: «Ei saa jo trahvi tetä, ku nä kihotamist ei näe. Ja niisama tii veeren võiva jo kõik parki,» tiid Priit ummi õiguisi ja politsei piire väega häste.

Timahava suvõl teivä noorõ säänest aoviidüst üle nädäli, a täämbädses om huuaig läbi – nilbõga saa-i säänest üritüst ette võtta.

Kost sääne ullitus peri om: Priit ei tiiä, a arvas, et vast Ameeriga filmest.

Kuigi Priidu sõnno perrä om tego oholda aoviidüssega, sis politsei tuu arvamisõga peri ei olõ. Politsei om aokirändüsen soovitanu, et naaku noorõ tuu asõmõl parõmb näütüses markõ korjama, sukõldumistrenni tegemä vai langõvaŕoga hüppämä.

A Priidu ja timä sõpru meelest om kipõ autosõit iks üle kõgõ ja ku kevväi tulõ, piät politsei jäl nakkama näid Võromaa teie pääl takan ajama.

Võro politsei patrullitalitusõ juhtivkonstaabli Maandi Varbo:
«Tuu olõ-i õigõ jutt, et sääne kiirendämine om oholda. Olõ-i ütski nuurmiis, kelle olõmi kinni pidänü, umma raadiosaatjat ette näüdänü. Vastapite, vastasõitnu auto omma külh sändse võistlusõ aigu ohon olnuki. Viil hullõmban ohon omma inemise, kiä tii veeren taad kiirendämist päält kaesõ. Ku üte kiirendäjä massin piässi juhitavusõ kaotama, sis saava nimä löögi.

Taa jutt om kah üles puhutu, et võistluisi üle nädäli tetti. Ku kolm-neli massinat koskil nuka takan kiirendäse, olõ-i tuu viil võistlus.

Taa mängu mõtõ omgi tetä tuud salaja ja vasta säädüst. Tarton tetäs näid ammõtlikke võistluisi ja mõni suurõmb fänn vast käü kah sääl. A suurõmb jago seost pundist eläs viil imä-esä rahakoti pääl ja näil ei olõ niipallõ rahha, et umma massinat nii hääs säädi, et tuuga võistlusõl võita. Näil om sääne rullnoka-stiil: osta viis liitrit kütüst massinahe sisse, tii võistlusõ är ja sõida kodo tagasi.»

MÄRGOTUS

Umakultuuri tegijit peetäs avvu seen

Eesti ettevõtligu naasõ valisiva Kauksi Ülle aasta naasõs. Tuu om väega õigõ otsus. Kauksi Ülle om aastit kõnõlnu umakultuuri tähtsüsest ja väega palľo võro ja seto keele hääs är tennü. Mõtõ Ülle tegemiisi takan om kõgõ olnu sääne: olõmi Euruuplasõ, a jäämi õks eestläisis – võrokõisis, setodõs, mulgõs, saarlaisis.

Tuu, et umakultuuri edendäjä tüüd nii tähtsäs peeti, näütäs, et midägi om taa uma kuulutaminõ inemiisi pään muutnu. Inemise omma naanu ummi juuri tähtsäs pidämä. Ja ku inemise umma väikut kotust tähtsäs pidävä, ei lää nä kotost minemä.

Niimuudu võimi luuta, et elo Eestimaal, sääl seen ka Võromaal, Setomaal, Mulgimaal, Saarõmaal ja muial püsüs viil aastit. Ja tuu jaos omma suurõ tüü är tennü umakultuuri vidäjä, Kauksi Ülle noidõ hulgan. Õnnõ ja joudu sullõ, Ülle!

RAHMANI JAN

UMA LEHT

Telmisenummõr 00917
Ilmus egä katõ nädäli takast tõsõpäävä
Toimõndusõ aadrõs: Tartu 48, 65609, Võro
E-post: umaleht@umaleht.ee; info@umaleht.ee

Päätoimõndaja kt: Jan Rahman 78 222 21, 56 606 494
info@umaleht.ee
Keeletoimõndaja: Laivi Org laivi77@hot.ee
Latsinuka toimõndaja: Mariko Faster 56 213 177
mariko.faster@gmail.com

Välläandja: Võro Selts VKKF
Trükjä: AS Võru Täht
Leht Internetin: http://www.umaleht.ee

Lehe välläandmist tugõva:
Riiklinõ programm «Lõunaeesti kiil ja kultuur»
ja
EESTI KULTUURKAPITAL

Olõs vaia kirota üts tark käsiraamat, kon seen olõs kirän kõik, minka tulõ rehkendä ja midä lätt vaia, et maal är ellä

Maaelo – põnnõv puutrimäng

Joba neli aastat olõ tagasi maal, vanavanaimä talokotussõn ja saisa tuu iist, et maalt elo är es kaonu. Palľo liinasõbra omma küsünü, kuimuudu ma maal külh igävüse kätte ei koolõ. A maal olõ-i igävüst pelädä – elo om nigu põnnõv puutrõmäng!

Korjat rahha ja saat kohegi peräpõrguhe hää hinnaga maalapikõsõ osta, sõs korjat viil ja vundamendimulk om maa sisse kaivõt. Sõs tulõ vällä, et lätś häste, võidit 30 000 kruuni: liivamaa, ei piäki vundamendi täütmises liiva telmä.

Lõpus läät õks panka – vundamendi ja maja jaos rahha küsümä. Sõs tulõ vällä, et chitä maja inne valmis, hinda är ja kül nä pääle tuud raha üle kandva. No omgi lõpus nii, et jupi kaupa chität ja pank kand sõs ka jupi kaupa rahha. Nii lätt muidoki hulga aigu, inne ku maja valmis saa ja võlgu olõt kah kõik aig: kõgõpäält chitäjäle ja sõs pangalõ.

Matõrjaalõ hind om nigunii korgõmb ku pank maja väärtüst hindäs: ma elä liinast palľo kavvõn, sääl masva maja veidemb.

Ku inemine om inne liinan elänu ja sõs maalõ kolis, om kats võimalust: kas inemisel om ülearvu palľo rahha vai om täl määnegi kiuks man. Ei olõ jo normaalnõ, õt inemine raskuisi ots! Ma olõ latsõn külh maal elänü, a õks tulõ maaelo man sändsit krutskit ette, midä mõista-i arvadagi.

Keväjä sai madalamba kotussõ pääle lump kaivõtus: hää ujju ja viisilmäkene võissi jo egä talo man olla. A rõõmu olõ õs kavvas: seo süküs otsusti mu ainukõsõ naabri – kopra – et vaia om mu ello ümbre kõrralda.

LAUBE KADRI,
vahtsõnõ maainemine

Pääle naksi nä tuust, et uputi mu lumbikõsõ är. No tuust es olnugi nii suurt hätä, olku sis lump järve all, a lumbi man kasvi illos palgimõts. Ja teedüperäst saa-i palgipuu järven kassu.

Mu «naabridõ» järv es tii õnnõ mullõ kurja, tuu ujoť ka Mõnistõ-Varstu tii üle (tuust kiroť ka mineväne Uma Leht). Valla kutsut kopamiis lahk külh kopridõ tammi är, a mu kats ilosat riita sannapuukõisi jõudsõ õks Mustajõkõ piten Lätimaalõ är reisi.

No om mul pikk nimekiri tettü, miä viil seo süküs uma maaelo man är kõrralda tulõ: alostusõs tulõ talvõs vahtsõ puu telli.

Tuu om nali külh: elä esi mõtsa seen, a puid osta om odavamb ku esi tetä! Kopajuhi paprõ tulõ ka tetä – sõs saa tõnõkõrd õkvalt esi kopra-õnnõtusõ kõrral riagiiri.

Tulõ välä, et tahat vai ei taha, maainemine om mõnõn mõttõn suur luudusõ vainlanõ. Nuu nii-üteldä rohilidsõ inemise soovitasõ jalaga kävvü, mitte massinaga sõita.

A maaperel jääs eski ütest massinast veitüs, vaia lääsi kattõ. Mille? Bussiliine om väega veitüs jäänü ja palľo aigu lätt kaoma, ku bussiga liiku.

Pääleki ei jõvva terve pere söögikraami bussiga liinast tuvva. Ja ilma uma massinalda ei saa liina kaubapühämuid piten hulki, odavampa ja parõmbat kraami otsi.

Maainemisel om külh uma kardokas maan, mul olľ kah ja sai uma kondiauruga üles kah võetus, a maapoodist vai autopoodist om iks hulga kallimb kaupa osta, ku liinast.

Maavanõmba kutsva külh maalõ elämä ja nii mõnigi taht eski tulla, a näile olõs vaia kirota üts tark käsiraamat. Sääl seen võissi olla kirän kõik, minka tulõ rehkendä ja midä lätt vaia, ku tahat maal är ellä.

Kalda Rait: joba noorõst pääst sai kõikaig taivahe vahitus!

Kalda Rait (43) tüütäs Taľnan korgõ ammõdi pääl, om Estonian Air'i juhatusõ liigõ ja operiirmisala asõpresident. A uma elo om lindamisõ-huvilinõ miis säädnü nii, et saa egä riidi kodo Võromaalõ sõita. Uma kodo om seolõ rahuligulõ ja muhedalõ Võromaa mehele niipalľo tähtsä, et tä ei vaihta seod ilmangi määndsegi liinakortina vasta.

Kuis trehvsiti pääliina uma ammõdi pääle?

Mul om seo aśa vasta huvi olnu kõik aig. Kaĥo, et Võrol ei olõ säänest linnuväljä, kost niikavvõlõ linnatas. Pidi sis sinnä minemä, kon tuu om.

Seletäge inemise keelen är, midä tuu «opereerimisala asepresident» tähendäs?

Tuu om innekõkkõ vastutus ja hoolitsõminõ tuu iist, et lindaminõ olõs julgõ ja kimmäs. Ma piät tuu iist hää saisma, et firman tegevä tüüd häste koolitõdu õigõ inemise ja asi liigus: mu kõrralda om linnukidõ lindamisõga köüdedü aśa, tehniline huuldaminõ, maapääline teenindämine, turvaminõ.

Peris ohtlikkõ asju ei olõ meil ette tulnu, a sändsit külh, et piät kipõlt üte linnugi tõsõ vasta vällä vahetama. Viimäne asi klaari olľ tuu, ku linnuk tsirguparvõga kokko trehväś. Hää tükk aigu lätś linnugi kõrdasaamisõ pääle är ja hää unik rahha kah.

Olõti esi kah nii kõva miis, et mõistati linnugi kõrda tetä?

Ma olõ tuud opnu ja võit jo kõva miis olla, a tohet tetä õnnõ tuud, tuu linnugi man ja tuu kruvikäändjäga, mis om ette nättü. A olõ külh esi käändnü kruvvõ linnukil kinni kah!

Kas Estonian Air'in om uma võrokõisi punt?

Õkvalt punti ei olõ, a om inemiisi, kes omma Võromaalt peri. Lindamisõ man om kõgõ tähtsämb, et inemine mõist häste ja taht umma tüüd tetä, a ku om valli kats sama hääd inemist, sis süä kisk iks võrokõsõ poolõ! (*muhelõs*).

Kost om lindamisõ-huvi peri?

Peris noorõst pääst sai joba kõikaig taivahe vahitus. Ku poiskõsõn perrega vahel Talinan sai käütüs, sõs ma õks pallõlsi esäl massin linnujaama man kinni pitä. Sääl sõs kai esäga linnumassinit läbi traataia. Imä ja sõsar oodi auto pääl. Kooli aigu naksi Ridalihe purilinnukiga lindama käümä. Edimäne ütsindä lindaminõ olľ nii vanalt, ku lubati – 17. Tuu hobi om seoniaoni seen, vällä tuud ei saa ja ei taha kah! (Viimäte võitsõ Rait Ridalin purilinnu-maandumisvõistlusõ 27. süküskuul – UL)

Auto-huviliidsil omma uma lemmikmudõli, kas teil omma kah lemmik-linnugi?

Ilosa linnugi omma tšehhe tettü Aero-45 ja ameeriklaisi DC-3. A tegeligult miildüs mullõ kõgõ inämb purilinnukiga linnada. Sis moodor ei tüütä ja tunnõt hinnäst vabalt, lindat nigu peris tsirk. Looda, et mul tulõ kunagi nii palľo aigu, et saa purilinnukiga linnada nii palľo, ku taha.

Mis ammõtit võisi viil päält lindamisõ pitä?

Tehniga-ala päält midägi. Autit miildüs mullõ kah remonti. Esä (Kalda Hillar – UL) remonť tohtri-ammõdi mant kah massinit. Ma, poiskõnõ, kai päält ja opsõ.

Tallinki-miis Järvelilli Kalev olľ ti klassiveli Võro Kreutzwaldi-koolin, kas parhilla kah läbi käüti?

Kalda Rait tund purilinnukiga linnatõn hinnäst nigu peris tsirk. HARJU ÜLLE PILT

Aig-aolt iks trehvämi. Terve klassiga saami õga viie aasta takast kokko, seo keväjä viimäte.

Kooliaig olľ iks üts illos aig külh! Ütle õkva nimelidselt aitüma uma inglüse keele oppajalõ Pai Kerstile – mi saimi sääl iks vett ja vilet! A takastperi olõ timäle väega tenolik: lindamisõ man om inglüse kiil kõgõ ülemb kiil. Tuu baas, mis koolist sai, om minno iks hulga avitanu.

Kes om Reimani Ilmari aigu koolin käünü, tuu tiid, mis tähendäs kõrralik koolikõrd! Sai iks vigurit kah tettüs, a kõrd olľ majan.

Ti kodo om Saarõmaa külän?

Jah, Lasva vallan Kütioron om tuu külä ja Noodas-Saarõmaa om talo nimi. Esä ostsõ tuu umal aol. Aigupiten ehidä tan, kipõt ei olõ.

Mis mullõ Võromaal miildüs, omgi tuu, et tan om elol nigu vähekene tõnõ tempo. Ku Talinast siiä sõida, sis Kesk-Eestin viil ei tunnõ, a päält Tartot käü seen üts väikene krõksna är külh. Elo lätt rahuligumbas, ei pala koskil. Saat hoobis tõisildõ mõtõlda ja olla. Ma ei ütle, et taa Talinahe tüüle käümine kerge om. A ärminek olnu viil rassõmb.

Mis teid siin hoit?

Kodo. Tuu hoitki. Ma ütle õkvalt är, et mullõ Talliin ei miildü. Või sääl tiatrin kävvü vai kellegagi kokko saia, a ellä ma sääl ei taha.

Teil om ka vahtsõnõ naanõ?

Mul om tõnõ abielo jah. Naanõ (Annika, pidä Võrol soonõtasomisõ(massaaži)tarrõ – UL) om kah võrokõnõ, esäkodo om täl Haańkasõ lähkün. Naanõ eläs kõikaig siin, ma tulõ riidi õdagu kodo. Tä taht Võromaal ellä, seo kotussõ päält juuskva mi mõttõ külh ütte. Trehvsi timäga juhusligult ja nii taa läts. Ammõtligult lätsimi paari mineväaasta lehekuun.

Laulatus olľ peris esieräline?

Jah – paaripanõk sai uma kodo kotsil linnugi pääl tettüs, et tunnõ vähä tõistsugunõ olõssi. Vahtsõliina opõtaja Hollo Toivo olľ tuu julgõ keriguopõtaja, kes mika üten tulľ.

Kas teil latsi om?

Ütitsit olõ-i. Mul om edimädsest abielost kats tütärd ja timäl umast kuunelost tütär.

Olõti hää sõbõr ka laulumehe Tamra Kaiduga?

Trehvämi tihtsäle, Kaidul om kats väikeist last, ma olõ üte ristiesä ja naanõ om tõsõ ristiimä. Vahepääl saa ütenkuun pilli mängitüs. Ma olõ klavõrit opnu, akordioniga saa kah toimõ.

Laulsõti ka Uma Pido miihikoorin «Mehe mõtsast».

Et ma elä kah kesk mõtsa, sis õkvalt nii olľgi! Ku kutsuti, sis pikkä mõtlõmist es olõ. Uma Pido pidi är tegemä – uma pido jo! Lemmiklaul – «Kuionu puu». Kõik olli huvitava laulu, a tuu olľ tuu kõgõ ehtsämb.

Kas muusigamiis Kalda Indrek om ti sugulanõ?

Ei olõ. Indrekut tiiä-tunnõ külh. Mi suguvõsa om kümnit aastit kokkotulõkit pidänü. Mu esä kraapsõ Põĥasõani vällä umma esäliini piten, kes kost om tulnu. Juurõ läävä Kambja kanti vällä.

Ti hobi omma malõ ja lugõminõ?

Lugõminõ om joba vanast aost külge jäänü. Õkvalt naksi lugõma vinne linnugikonstruktorist Mjatsissevist. Ilukirändüsest olľ viimäne Krossi «Paigallend». Saint-Exupéry miildüs. Kiäki piät iks sääl lindama, tuu tege raamatust hää raamadu!

Määne tunnõ om, ku lindat üle mi Võromaa ja kaet tast korgõst alla?

Illos om. Hää tunnõ om. Ütskõik, lindat sis korgõlt vai nii madalalt, et näet, kuis inemise kõndva ja tüüd tegevä.

Küsse **HARJU ÜLLE**

Taa intervjuu Kalda Raidiga sai tettüs õkvalt inne tuud, ku Estonian Air anď teedä, et jääs 100 miljoni krooniga kahjumilõ ja või eski pankrotti minnä. Parhilla om ka Võromaa mehel sääl rassõ aig. Uma Leht suuv tälle joudu ja väke taast hädäst vällätulõmisõ man!

Lõvvapooligu Krabilt

HARJU ÜLLE
ylle@umaleht.ee

«Su pää lõikas nigu partsi perse järvevett!» kitt Kiir Tuutsi Lutsu perrä säetün võrokiilsen tükün «17 keväjäst hetke ja suvi» – Krabi külätiatri seen om nii hulga võro kuraasi ja Paganamaa väke, et mõnõl peenembäl provval tõmbas õkvalt nigu väidsega süäme alt läbi.

HARJU ÜLLE PILDI

«Minke üles mägedelle!» oppas Laur (Looritsa Aare) Ärnjäle (Antoni Daisy), Teelele (Antoni Annika) ja Imelikulõ (Ojaveere Urmas).

«Mi olõmi kõik vähäkese kiiksuga tan trupin, normaalsit inemiisi ei olõki võimalik saia siiä!» kitt Troska Andres (45), sääd ette jämme platsmassraamiga prilli ja silestäs perädüsuurt hõpõpaprõst ristí kõtu pääl. Veitü ao peräst karglõs tä joba lava pääl, sällän päält tuu risti viil õnnõ alospüksi ja sannaviht – köstriherrä sõimas koolipoiskõisi sanna takan paugutamisõ iist.

«Luts olĺ hää inemine, naĺamiis ja havvan tõist külge ei käänä, ku mi taa aśa... viisakalt är teemi!» arvas Troska Andres. «Kuigi meid Paganamaa päivile es taheta, et mi olõmi ropu! Mi teimi uma pido tuukõrd ja meil olĺ rohkõmb rahvast ku sääl. A Vanan-Koiolan kai meid üts vana vüülmündre, väega hää näoga olĺ, es ütle midägi halva mi kotsilõ!»

Paganamaa päivi kõrraldaja Liiskmanni Maivi jutu perrä es olõ näütemängust ärütlemise põhjus siski tuu: «Seokõrd olli 13. Paganamaa päävä ehk sis kuraditossin, nigu sünnüpäiv vanapaganal, tuul puhul otsustõdi kutsu kõik esinejä vällästpuult, et uma inemise saanu puhada.»

A tõtõstõ, külätiatri tulĺ «puhkama» sundi, nä es olõ sukugi väsünü ja olõssi väega umma tükkü mängi tahtnu.

Tuu iist kuts Liiskmanni Maivi külätiatrit vahtsõ tüküga 2009. aasta Paganamaa päivile.

Olõt Teele ja kõik!

Külätiatrin mäng 20 inemise ümbre, kõgõ noorõmb om 17, kõgõ vanõmb 72. Suurõmb jago om Krabilt, mõni ka naabriküläst Viitinält.

«Võeti rõnnust kinni ja kästi mängi,» seletäs tükün Tuutsi mängnü Juhkami Alar (32), ütsik illos poissmiis, kiä eläs Krabi külä veere pääl hään vaiksõn kotussõn. Timäl om päämidses murrõs tuu, et inne mängu ei lubata nii palĺo õlut võtta, ku tä tahassi.

«Ma esi es kujoda hinnäst kah Teele osan ette, a Marje (külätiatri juhõndaja Mürgü Marje – UL) üteĺ, et olõt ja kõik! Tä om mullõ kõgõ õigõ osa valinu,» seleĺ periselon tukõv talopernaanõ Antoni Annika (44), kedä Võromaa rahvas tiid laatu päält patsiirmäst, kits vai mitu kitsõ kabla otsan. Tükün mäng tä poolõ vahmiiliga – tütär Daisy (21) om Ärnja-preili ja miis Heino (47) Kiir.

Köstriherrä (Troska Andres) om sannast vällä karanu.

Kõgõ huugsamb näütlejä om eräelon puutüümiis Looritsa Aare (46), kiä mäng kõrraga nii oppaja Lauri ku kellämiis Liblet (Lible tulõ vällä õks Lible muudu, a Laur om inämb nigu Köstri vurhvi).

Külätiatrin mängmisega omma rahul ka trupi kõgõ noorõmba – «rullnoka» Soe Rauno (17) ja Tuvikese Ain (18), kiä opva parhilla Pärnun. Näide sõbra olli peris kadõda, ku Krabi külätiatrit Reporterisaatõn näüdäti – Ain ja Rauno olli kõrrapäält kuulsa mehe.

100 aastat olõmisõ-vaiht – Tuuts ja rullnokk.

«Nimä omma ainukõsõ, kes kõnõlõsõ tükün eesti kiilt: rullnoka-juttu es anna võru kiilde häste panda,» seletäs Krabi külätiatri vidäjä Mürgü Marje (32), kiä om säädnü lava pääle pia kõik tükü. «Kats aastat tagasi teimi «Umbõ vigatsit pruutõ», sääl olĺ kah paar ulli tegeläst, kelle jutt olĺ võru kiilde pandmisõs palĺo ull: homo ja tuu stilist, kes tulĺ vigatsit pruutõ kobedambas tegemä.»

Viil mängvä Krabi külätiatrin Piho Jaak, Järve Einar, Ojaveere Urmas, Rumpe Arvu, Hainasõ Jevgenia ja Kuusõ Lea. Helü- ja tehnigamiis om Hinni Piitre ja trupi ainukõnõ tugõja Merisalu Hannes, kiä külätiatrilõ hää meelega umma peräkärro lainas ja tuu iist määnestki rahha ei küsü.

Tiatri tulĺ kokko aastal 2000. «Tuu aasta mängsemi Paganamaa legende, eesti keeli, kirutõt Maripuu Aime raamadu perrä. Pääle tuud olĺ mitu aastat vahet. 2004. aastal tulĺ tuu Euroliidu värk ja mi mõtli, et nüüt om paras aig tuu man naĺĺa tetä. Nii sündü edimäne jant «Kuidas Kaval-Ants ja Vanapagan Euroliitu läksid». Sääl Vanapakan kõnõĺ võru keeli,» seletäs Mürgü Marje.

2005. aastal tetti muusikalist tükkü «Viimse reliikvia» perrä, pääle naati säält, kos film är lõppi.

Edimäne võrukiilne tükk olĺgi sis katõ aasta tagonõ «Umbõ vigatse pruudi», 2007 tetti «Kuiss Kalev kodu tulĺ» Kalevipoja eeposõ perrä.

Naĺĺa rahvasuust

Päält timahavadsõ tükü «17 keväjäst hetke ja suvi» om külätiatril viil üts väikene etendüs «Kiiksu kohvik», kokko kirotõt rahvasuust kuultuisi juttõ perrä.

«Kõik aśa, mis sääl sünnüse, omma peris elun kah juhtunu, kas mõnõ tutvaga vai mu hindä vanaesäga,» seletäs Mürgü Marje. «Tükkü mängimi viil pikembät aigu – rahvalõ lätt häste pääle.»

Mürgü Marjel om ka tuu plaan olõman, määnest vahtsõt tükkü suvõl Paganamaal nätä saa: «Et «Umbõ vigatse pruudi» läts rahvalõ häste pääle, sis teemi toolõ järe: tegevüs om 20 aastat ildampa ja pruudi omma 20 kõrda jällembä!»

Helju tõmbas juttõ nigu käüsest vällä

OJARI TRIINU

15. märdikuul sai läbi jutuvestmisoppusõ-aastak, midä kõrraldi MTÜ Järjehoidja ja Laanpere Helle Võro latsiraamadukogost, päämine oppaja olĺ Pääri Piret. Taal oppusõl trehvsi Kalme Heljuga (74), kiä mõist põnõvit juttõ nigu käüsest vällä tõmmada.

Kalme Helju om üts 20st huvilidsõst, kiä jutukõnõlõmisõkooli kümme oppust läbi tekk. Tä esi ütles külh, et mis ti no must, ma olõ-i midägi esierälist, a ma (ka muinasjutukoolin käünü) piä tedä armsa vaimuga inemises, kelle man piät ka hulga noorõmba kaema, et timä härksä mõttõga üten sutasi linnada.

«Muinasjuttõ kõnõlõminõ ja kullõminõ tege süäme lämmäs ja meele valla,» seletäs Helju tuud, mille tälle miildüs noid kõnõlda. «Juttõ sisse om terve elo är käkit. A om ka juttõ, midä ma ei armasta, noid ma ei kõnõlõ ka edesi.»

Helju püüd juttõ kõnõlda niimuudu, et tuu juusk vabalt ja rõõmsahe. Tegeligult tähendäs tuu ettevalmistamist, kõnõlõmisõplaani läbimärkmist ja juttu sisse elämist. «Mõnõn mõttõn om tuu nigu näütlejä tüü, õnnõ rolli asõmõl piät jutu sisse minemä,» seletäs Helju.

Muidoki piät lugu miildümä, sõs jääs tuu miilde. «Sakõstõ ma loe raamatust mändsegi muinasjutu läbi, sõs proovi mõttõn jutusta ja nii naid juttõ korjus. Jutukõnõlõja piät õks rohkõmb tiidmä, ku vällä kõnõlõs!» ütles Helju.

Eloaig om täl kõgõ tulnu ette midägi avaligult kõnõlda vai seltskunda üllen hoita. Inemise õks ütlese: «Helju, sul taa jutt õks juusk esihindäst!»

A tõsitsõmbalt naaśki tälle jutukõnõlõminõ miildümä Pääri Pireti jutustamist näten. Helju tüütäs Kreutzwaldi muusõumin, kon om vaia ekskursioonõ juhti ja küläliisi vasta võtta ja tuu man om kah kõikaig jutukõnõlõmisõ mõistmist vaia. Nii taa asi Heljulõ külge jäigi.

Kõrtsi-Jüri Helju

Helju om sündünü Kraavi kerigu man Kõrtsijüri talon. «Mu vanaesä olĺ kerigu kellämiis ja minnu kutsuti Kõrtsi-Jüri Heljus, mitte tuukõrdsõ perekunnanime perrä Müüri Heljus,» ütles Helju. «Sõs kolisimi perrega Taĺnalõ ja sääl ma olõ koolin käünü. Tuugipoolõst olli ma kõik uma koolivaheao Kuldri ja Urvastõ vaihõl Liiva talun vanaimä ja vanaesä man. Parla Taĺnalõ saiõn om õks edimäne mõtõ: kuna ummõhtõ tuu buss jäl kodu poolõ lätt?»

Timä armastus muinasjuttõ ja raamatidõ vasta naaś pääle peris väikust pääst. Helju elli tütärlatsõn Taĺnan ja sõa aigu olĺ pere kõik aig pommihäires valmis. Õdagu inne magamaminekit panĺ väiku Helju hindäle rõiva sängü kõrvalõ sälgäpandmisõ järekõrran valmis ja tuu kõrvalõ putliga juvva, prääniigu ja kimmäle muinasjuturaamadu vai kogoni mitu, et nuu varjendilõ üten võtta. Teno toolõ, et tä sääl kõikaig lugi, es tunnõ Helju hirmu.

Esä lugi tälle palĺo ette. Tä olĺ ka hää suuvärgiga tõtõstsündünüisi juttõ kõnõlõja. «Päält sõta sai ma mõnõ latsiraamadu hindäle sändsel kurval moel: mu esä olĺ kütjä ja tälle tuudi vangiviidüisi inemiisi elämiisist hulga paprõkraami, säälhulgan raamatit palutamisõs. Mõnõ latsiraamadu läts esäl kõrda kõrvalõ panda ja niimuudu saiva nuu raamadu hindäle vahtsõ elu,» mälehtäs Helju.

20 aastakka muusõumin

Kooni pinsiaoni pidi Helju mitmiid ammõtiid, sõs läts Kreutzwaldi muusõumitüühü. No saa sääl joba 20 aastakka täüs. «Niimuudu pidä sõs musugunõ pinsipõlvõ, kuigi ei saa ma paigal püssü!» muhelõs Helju. Eks vaihõpääl om täl ka tervüs kehvä olnu, a õks jäl paranu. «Olõ-i viil olnu võimalust peris kodutsõs jäiä – ju om mul viil mõni ülesannõ taan elun täütä,» märgotas tä. «Ja mis ma sõs tegemä piäsi, seebikit kaema vai? Jutukõnõlõminõ om käändnü mu elulõ viil tävveste vahtsõ keeru pääle ja tuu om niivõrra hää.»

OJARI TRIINU PILT

Kalme Helju muinasjuttu kõnõlõman.

Vinneaignõ jalgratas

MANDLI SULÕV

Tuu lugu juhtu mukka, ku koolõn lasti latsõ inne joulu poolõ aasta koolivaheaolõ. Sõs lummõ viil õs olõ, tuuperäst sai ma uma vinneaigsõ jalgrattaga viil sõita. Tuu olĺ sääne loksinõ, sai ostõtus viimädse vinne raha iist Jüri 27 uulidsa poodist. Massõ 1250 ruublit. Tuu tollõs.

Parhillatsõs aos om ratta keskpaik vindest kinni keevitet, vidäjä võlli laagritõ kotus tavotti täüs lüüd. Leistank om kolmveerandtollidse toroga edehargi toro külge pant ja om katõ kuvvõlidsõ poldiga keskest kinni tõmmat. Mulgõn või leistangi põrota ja sõs piät jalaga edetsõõri koputama vai rihti ajama. Om õrn värk. Kett om kah muidogi är vinünü. Viskas maaha, ku kõvõmbalõ sõkkat.

Aśa mano. Käve Nurmõnuku poodin ja tagasi sõidi kohtumaja hoovist prügükastõ vaihõlõ tuu Jüri uulidsa viiekõrdsõ maja takast õkva siseturu mano. Parhillatsõs om tuu tii kinni. A tollõ maja takan om säändsit mulkõ, kon mu jalgrattal rappugi leistang kõvõrilõ. Olõ är harinu ekä muudu sõitma. Muidoki rahva seen ei kõlba niimuudu sõita, selle et inemise kaesõ, kae määne loks rattatükk.

KOHA PRIIDU TSEHKENDÜS

Maja takan omma ka sändse nukatagodsõ, kon koolivahetunnõ aigu saava nuu mehepoja, kiä viil latsõ omma, sinnä joosta tossajit näkko pandma.

Sääl popsutiva suitsu kats latśkõist ja vist noidõ kavaleri kah. Ku ma sõs tuu kõvõra leistangiga näide lähküle sai, tõmpsi ma näide tähelepandmisõ hindä pääle. Olli jo võõra territooriumi pääl. Ma muidogi jäl silmitsi näid tõsitsõmbalt, tahtsõ nigu midägi üldä, a jäti ütlemäldä. Tegeligult om sääne põhimõtõ, et vanõmba inemise tohe-i nuuri otsõ kaia, viil sõs ku nä kuramiirvä ja popsutasõ toda keeletüt kraami.

Jõudsõ ka mõttõst läbi laskõ, et nä võiva olla katsanda vai ütsända klassi latsõ. Kell olĺ koskil katõ paiku, tunnistusõ pidi tollõs aos käen olõma.

Sai veidükene maad näist kavvõmbalõ sõidõtus ja ku ma pää näide päält är kääni, kuuli, ku üteldi: «Vanamiis, viska kett maaha, sõs juusk parõmbalõ.» Olõ esi säändse tasaligu loomuga, sõidi edesi ja mõtli, mis tetä. Sõs nõsti kura käe tervitüses ehk rahu sobitusõs üles ja sõksi hää jalaga pedaali. Säändsen ülemeelikun mõttõhuun teigi võlss liigutusõ, visaśki keti maaha, tu tähendäs, et sõit olĺ läbi. A kett, mis hariligult viskas kodaridõ ja hammasratta vahelõ, visku välläpuulõ rummu hammasratast. Juusksõgi ratas vaba pääl edesi. Oi, kos nakaś sõs päältkaejil pido. Nä es jõvva tuud ratast kaiõn naaru kinni pitä. Kuuli, ku üteldi:«Näet, visaśki vanamehel keti maaha, ratas juusk õks edesi!»

Hüpsi ratta säläst maaha ja naksi ketti hammasrattidõ pääle tagasi säädmä. Ku ratas kõrran olĺ, naksi tassakõistõ edesi sõitma. Kuuli viil ütlemist: «Vanamiis võinu osta käikõga, olnu keremb sõkku.» Tu ütelüs olĺ nigu halõstusõga üteld.

A ma lätsi umma tiid.

Kas pudõnõs vai ei?

RUITLASÕ OLAVI,
ülearvo tark miis

Hummogu naksi tüüle, sai puul tunni arvutihe tähti toksi. Sõs sõitsõ aknõ taadõ elektrimiihi auto, sinitside püksega miis lätś ja võtt Võõpsost voolu vällä. Kipõ tüü, midä ma parajalõ arvutin tei, es olõ inämb kipõ.

Proomõ vannamuudu kirota, võti pastagu ja paprõ... Tunn aigu proomõ, es tulõ tuust midägi. Är om lännü meelest, kuimuudu käsilde kirotaminõ käü.

Lätsi vällä värskit õhku hingämä. Sinitside püksega mehe olliva kavvõmbal posti otsa roninu ja õiõndiva sääl juhtmidõ kallal.

Jalodi elektrikilbist müüdä. Tollõst, kost nä mu elektri vällä võtiva. Määnegi silt olĺ kilbi külge pant. Verrev tsõõr, nigu liikmismärk, a kiri pääl anď teedä, et elektrit ei või tagasi sisse panda.

Mõtli, et ku ma joba kirotamisõ olõ är unõhtanu, või varsti lugõminõ kah meelest minnä. Mis sis saa? Ei saa tuust sildist arvo, panõ elektri sisse ja sõs nakkas posti otsast sinitside püksega miihi sadama. Nigu ubinit. Näpp kisksõ vägüsi nupi pääle – ku nä must arvo ei saa, mille ma näist piässi?

Elekrimiis om nii kõva miis, et timäst olõnõs kõik. Taht, sulatas su külmkapi üles, taht, jätt telekast filmi poolõlõ. Hüdrofoor lõpõs põrmandu all maaha ja peldik nakkas haisama, selle et sääl om pümmen veere pääle situt.

Tiichitäjä ei olõ sitõmb miis. Räpinä vallan parhilla tiid ehitävä tüüväe peräst olõ seo aasta kolmõ tuhandõ iist massinat remontnu ja puul suvvõ egä kõrd ku kodo taha hinnäst ullis orienteerünü, selle et täämbä om üts tii kinni pant, hummõn tõnõ vai kolmas. Vehkvä õnnõ ummi kõllatsidõ hilgatsidega koppõga ja nõstva ruusaunikut ütest kotusõst tõistõ.

Internetipakja ei jää tõisist maaha. Ütspäiv tei läbi Interneti vällämaalõ ütte tarvilist rahalist kaupa. Õigõl hetkel võtiva internetipakja Interneti är, selle et näide meelest olĺ Internet katski lännü ja mu kolmsada kruuni rahha lätś sinnä, kohe tä minemä es pidänü.

Kõik, kedä ma ümbretsõõri kae, pakva määnestki teenüst ja ommava umbõlõ kõva mehe. A ma es saa pikkä aigu arvo, mille must, kiränigust, mitte midägi ei olõnõ. Kõik mugu pakva ja ma ulĺ olõ ütsindä ostja? Taha ma sõs vai ei...

A täämbä sai arvo ja mu hindätiidmine nõssi terve pügälä. Kirämõistmist omgi tuu lihtsä aśa jaos vaia, et kilbi päält elektrimehe silte lukõ, millest umakõrda olõnõs, kas tä rõip säält posti otsast pudõnõs vai ei.

Jossi tapja, Lenini nahk

Päält sõta olĺ noid väikeisi kolhoosõ palĺo ja eks sis kolhoosõ nimmi pidi ka palĺo olõma. Päämidselt panti tähtsämbide kaabakidõ ja suuri kommunistõ nimmi.

Ütskõrd õdagu peeti autojuht miilitside puult tii pääl kinni. Kõgõ inne kaeti juhiluba ja sõiduleht är. Kõik olĺ kõrrah.

Sis naati uurma, et mis mehe tah kastih umma. Autojuht üteĺ ilostõ är, et naa umma Stalini tapja. Sis küsüti miihi käest, et koh püssä umma. Miihil olõs pääle väitsi muud midägi näüdädä. Üts võmm näkk, et kastipõĥah um viil üts karvanõ asi. Sis piireti autojuhti ja küsüti tuu karvadsõ kotsilõ seletüst.

Juht kõnõĺ võmmõlõ är, et taa kastipõĥah um Lenini nahk. Vanõmba võmmi käsi noorõmbal ruttu autost käeravva tuvva. Taheti autojuhil kässi raudu naada pandma, a tuu seleť, et sis ei saa sõita. Naati autojuhti pińmä, et kost sa naa mehe pääle võti. Juht üteĺ, et tapja umma Stalini kolhoosist, naabrikolhoosi mehe.

A kost nahk um peri, kas Moskvast? Juht pidi jälki seletämä, et timä esi um Lenini kolhoosih autojuht. Lenini nimelidsel kolhoosil ei tohtvat olla tapatüü tegijit. A üts lehm olĺ haigõs jäänü ja jo kolmandat päiva sita seeh küllüle.

Ülembä olli teda Stalini kolhoosi tapjidõ perrä saatnu. Nüüt viigi noid miihi kodo tagasi. A nahk um mul Lenini kolhoosi lehmä uma. Hummogu piä naha ka viil är viimä.

No sis nakaś asi rahuligumbas jäämä. Võmmi lätsi ka uma auto mano är minema. Viimäne hõiganu juhilõ, et vii mehe ilosalõ kodo ja nahk vii hummogu Võrro Nöörimaalõ tuurnahku kokkoostmisõ punkti. Ja tuud piä kimmähe meeleh, et Moskvahe ei lää taa nahaga.

KELDRI ENNO

Tossu Tilda pajatusõ

Pruudimulk

Külätütrik, kiä mudsu poolõst veidü imelik tundu, tahtsõ hirmsalõ mehele minnä. Hoolõga tekk tä kaasavarra. Ku mõni tutva küllä tulĺ, sis näüdäś umma veimevakka.

Ütskõrd tulĺ küllä naanõ, kiä olĺ teedä ummi vigurijuttõ perrä.

Naanõ kai ja kitť kõkkõ, midä tälle näüdäti. Õnnõ alospükse kotsilõ olĺ ütlemist: «A su püksel ei olõ pruudimulku! Tuu piät kimmäle olõma, muido sa mehele ei saa!» lugi tä sõna pääle ja näüdäś ette kotusõ, kohe pruudimulk tetä.

Ku tä järgmäne kõrd tuu tütrigu poolõ lätś, näüdäś tütrik pükse altveere lähkült «pruudimulgu» ette. Tuu mulk olĺ pitsiga eski ilosas tett!

«Piirke päälegi!»

Maanaanõ tulĺ Võrro hiussõlokja mano. Ku loki pään ja vallagi kammidu, küsse hiussõlokja: «Kas tupeerime ka?» «Piirke päälegi, ku inämb kuigimuudu tõisildõ ei saa,» lubasi kundõ armuligult.

Tsutsu-Kusta viinavõtminõ

Ütte mi naabrit kutsuti Tsutsu-Kustas, perekunnanimi olĺ täl hoobis tõnõ. Olĺ tark, tüütegijä, hindäette vaganõ miis. Es võta ilmangi seltskunnan rohkõmb viina ku üte pitsi. Üteĺ, et viina võit võtta õnnõ tsutsukõnõ, sis ei tii tä sullõ halva.

Ütskõrd paksõ üts miis tälle pitsi viina, a viina asõmõl olĺ hoobis vesi. Kustal olĺ kannatus hää, tä jõi viina är ja üteĺ pererahvalõ, et täämbä või tälle ka tõsõ pitsi pakku, tervüs omgi sääne kehvävõitu.

Kuu ao peräst tulĺ Kusta sünnüpäiv. Tuul puhul olli ka viinapudõli lavva pääle pantu, a viina asõmõl olĺ sääl vesi seen. Ku kõik olli lavva taadõ istnu, üteĺ Kusta, et täämbä tä pakk kattõ sorti viina. Pitsi valõti täüs ja – tervüses! Kuigi imeligult naksiva noidõ näolihassõ liikma, kes joba olli «viina» maitsnu. Üts naanõ üteĺ õkva vällä: «Sa joodat meid viiga!»

Kusta saistaś üles ja üteĺ: «Kuu aigu tagasi pakuti mullõ Ruudi sünnüpääväl säänestsamma viina ja ma es nurisõ sukugi. Täämbä ütski inne tuud tõistsorti viina ei saa, ku edimädse sordi viin om är juud.» Mõni külh hürisi, a ruttu juudi tuu edimädse sordi viin är ja sis nakaś õigõ sünnüpääväpido pääle. Perän külh kõnõldi, et vaganõ Tsutsu-Kusta mõist ka kavval olla, tuud es mõista uutagi.

TAMMÕ MART

Latsilõ

Vastussõq saatkõq Tartu 48, Võro liin 65609 Uma Leht vai info@umaleht.ee.

Manoq kirotagõq uma nimi, vannus, aadrõś ja telehvoninummõŕ. Vastajidõ vaihõl loositas vällä võrokeelitsit latsiraamatit vai kasette ja Uma Lehe klepse.

Mõlõmba tabõli seen om üts võro keele tegosõna. Ku tõmbat maaha kõik täheq, midä om kats, saat sõna teedäq! (Är tõmmaku maaha tähti, midä om kolm!)

Kirodaq, midä nuuq sõnaq eesti keeli tähendäseq.

P	S	E	Q	T	I	O
T	Ü	U	D	G	H	J
F	H	K	L	Z	C	V
Ä	R	Y	X	O	V	Õ
Q	E	X	Ü	C	I	J
S	L	G	M	F	K	Ä
Ö	D	Z	Y	Ö	A	☺

E	R	H	T	I	O	E
A	Ü	P	Õ	U	G	K
A	S	W	D	F	Q	Ä
J	T	L	I	V	N	Ä
Ö	J	M	Y	V	Ö	D
Q	Õ	F	L	R	Ü	Y
G	O	P	S	W	N	A

Joonisť SAARÕ EVAR

Mineväkõrdsõ mõistatusõ vastussõs tulĺ silbest kokko panda latsi nimeq.

Poiskõisi nimeq olliq *Kaarli, Piitre* ja *Karla*, tütrigõ nimeq olliq *Katri, Mari, Anni* ja *Emma*.

Avvuhinna saavaq **Liiva Raido (11)** Krabilt ja **Kasaku Lauri (14)** Võrolt.

Seokõrdsõ mõistatusõ vastussõq saadaq ärq ildampa 27. märdikuu pääväs.

Neläpäävä, 27. märdikuul kell 19
Võro instituudi saalin (Tartu tn 48, Võro)

LAULUÕDAK

Vana rahvaligu laulu üten laulmisõs

Iist laulva Hainsoo Meelika ja Õunapuu Lauri
Sissepäsemine prii!